

פסול גזול בסוכה | הרב אריה שטרן

סוכה כשרה מורכבת משני חלקים: סכך ודפנות, אלא שישנו הבדל מהותי ביניהם. כתוב במשנה (יב.) שישנם מספר פסולים הנוהגים בסכך וכשרים בדפנות, ומסביר רש"י את ההבדל ביניהם בכך ש"כל סוכה" בכתוב סכך משמע, "שסוכה זה מקום שיש עליו סכך".

כידוע, למדו את פסולי הסכך מן הפסוק (דברים ט"ז, י"ג): "באספך מגרנך ומיקבך", שדורשת הגמרא (יב.): "באספך מגרנך ומיקבך - בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר", שפסוק זה נסוב על הסכך.

כיוצא בזה אומרת המשנה הראשונה במסכת ש"חמתה מרובה מצילתה פסולה", שצריך שיהיה רוב סכך ולא רוב אוויר, ומסביר רש"י: "המועט בטל ברוב וכמי שאינו", ואומר שזה רק בסכך ולא בדפנות, כי על שם הסכך קרויה הסוכה.

אלא שלמדנו שסוכה גזולה פסולה ושיש על זה דרשה מפסוק מפורש: "חג הסוכות תעשה לך", לך - משלך, למעט את הגזולה".

והשאלה היא האם פסול גזול זה גם בדפנות?

בגמרא (לא.) משמע כמעט להדיא שפסול גזול זה גם בדפנות, שהגמרא אומרת שאם אדם גזל עצים לבנות סוכה, הסוכה כשרה משום 'תקנת מריש'², ואלמלא שחוזר הסוכה פסולה. והשאלה היא מה ההבדל בין פסול של גזול לבין שאר פסולין.

יש חידושי ר' חיים על הרמב"ם (הלכות סוכה) וכן על הש"ס (עמ' קע"ח) שמחלק בין הפסולין, שיש להבדיל בין החפצא של הסוכה לבין קיום מצוותה של הסוכה. חפצא של הסוכה זה הסכך שלה, בו מקיימים את המצווה, והדפנות הן תנאי בסכך, שהסוכה מצד עצמא זהו מקום מסוכך. אלא שקיום המצווה של סוכה הוא גם על ידי הדפנות, שאי אפשר שתהיה סוכה בלי סכך כשר [התלוי בדפנות]. ובעצם, שסול גזול בסוכה זה פסול בקיום המצווה, שאי אפשר לקיימה על ידי גזול, לא מגבלה בכשרות הסוכה³.

ומסביר ר' חיים שמה שאמרה הגמרא: "לך - משלך", זה לא בהגדרת הכשרות של החפצא אלא בהגדרת קיום הפסול במצווה.

ישנה הלכה בהלכות סוכה - "תעשה ולא מן העשוי", שאם אדם סיכך בסכך מחובר לקרקע, שפסול, ואחרי שהיתה על הדפנות קצץ אותה, הסכך פסול, וצריך להוריד ולשים מחדש. והשאלה מה יקרה אם אדם יסכך בסכך גזול ואז ימחל לו בעלי הסכך על הגזילה, האם יצטרך להוריד ולשים מחדש או שאין צריך.

יש מקום לומר שדין 'תעשה ולא מן העשוי' זה בסכך פסול, אבל אם הסכך אינו פסול אלא רק שאי אפשר לקיים בו את המצווה, אין זה 'תעשה ולא מן העשוי'.

¹ לדוג' גידולו מן הארץ, מקבל טומאה ועוד...

² תקנת השבין.

³ ה'מנחת חינוך' (מצווה רכ"ג) כותב דברים דומים.

וישנה דוג' לדבר במקרה שאדם סיכך את הסוכה לפני סוכות, שבוודאי אין יכול לקיים את המצווה לפני סוכות, ועדיין אין זה נחשב 'תעשה ולא מן העשוי'.

יש לשאול שאלה נוספת: ישנה הלכה של 'בל תוסיף', לדוג', אם אדם ישב בסוכה ביום השמיני, הוא יעבור על 'בל תוסיף', אלא שזה בתנאי שהסוכה כשרה. מה קורה אם אדם יושב בסוכה גזולה ביום השמיני, האם יעבור על 'בל תוסיף', שהרי הסוכה כשרה מצד החפצא.

ונראה לומר לפי הנלמד שכיוון שסוכה גזולה מונעת את המצווה, ואינה פסול בחפצא, היושב בסוכה זו יעבור על 'בל תוסיף'.

לגבי 'תעשה ולא מן העשוי' בגזול, ישנה סברה נוספת לכך שאין 'תעשה ולא מן העשוי' בסוכה גזולה: סוכה גזולה פסולה רק לגזלן ולא לבעל הסכך, וכל אדם שהבעלים יתן לו רשות – זה יהיה כשר, ויכול להיות שלכן אין את הדין של 'תעשה ולא מן העשוי'.